

Dr. MILAN INIĆ  
Saobraćajni odsek Fakulteta tehničkih nauka  
Novi Sad, Vladimira Perića Valtera 2

Prometno pravo  
Stručni rad  
UDK: 656.1.055:340  
Primljeno: 03.06.1991.  
Prihvaćeno: 24.06.1991.

## PRAVNA PRIRODA PROMETNIH ZNAKOVA NA CESTAMA

### SAŽETAK

*Simboli - prometni znakovi specifična su tehnička reguliranja nekih međuljudskih odnosa, stanja i ponašanja u prometu. U drugim oblastima društvenog života, u određenoj mjeri i u prometu, ovi odnosi, stanja i ponašanja reguliraju se pravnim normama (koje se deskriptivno priopćavaju). Stoga je važno utvrditi pravnu prirodu prometnih znakova, njihove učinke glede obveza i odgovornosti, kao i razlike i specifičnosti u odnosu na klasične pravne norme.*

Organizirano ljudsko društvo uređuje brojne međuljudske odnose, stanja i ponašanja propisivanjem pravila ponašanja, tj. pravnim normama. Ta pravila ponašanja su, uglavnom, napisana tekstom (deskriptivno). Međutim, postoje područja društvenog života gdje se tom tehnikom ne mogu na zadovoljavajući način regulirati sva ponašanja, stanja i međuljudski odnosi.

Jedno od takvih područja je i cestovni promet, gdje se neka ponašanja, stanja i odnosi uređuju - reguliraju simbolima - prometnim znakovima.

Simboli, kao tehnika reguliranja, nisu općeprihvaćeni u svijetu. Za reguliranje tih odnosa, stanja i ponašanja, koji se u nas reguliraju simbolima, neke zemlje upotrebljavaju deskriptivne znakove s bojom i posebnim oblikom kao klasifikacijskim pomagalicama, dok se neke zemlje služe i simbolima i tekstom, stavljajući tekst na posebnu ploču ispod oznake.<sup>1</sup>

O pravnoj prirodi prometnih znakova još se raspravlja i mišljenja su različita. Da li su to pravne norme - pravila ponašanja, upravni akt, ili nešto treće, i da li se svi prometni znakovi mogu svesti pod isti pravni pojam - pitanje je na koje se, s obzirom na okvire ovog rada, ne može dati definitivan odgovor. Jedna je od zamisli ovih izlaganja i u potrebi da se pokrene pitanje njihove pravne prirode.

Prometnim se znakovima, uz ostalo, regulira promet, a to znači ponašanje sudionika u prometu, kao i ostalim pravnim normama. Nekada se isto ponašanje sudionika u prometu regulira (zabrane, ograničenja, obveze) pravnim normama, a nekada prometnim znakovima. Primjerice, zakonom je zabranjeno

zaustavljanje, parkiranje, polukružno okretanje i drugo na nekim dijelovima ceste (tuneli, nepregledni zavoji, prijevoci itd.). Ove propisane norme imaju isto značenje i učinke na tim dijelovima ceste, kao i prometni znakovi (zabrana zaustavljanja i parkiranja, zabrana polukružnog okretanja) na dijelu ceste na koji se odnose. Isto je i s drugim brojnim normama odnosno prometnim znakovima.

Nekim prometnim znakovima stvaraju se obveze, zabrane ili ograničenja sudionicima u prometu. Sudionici u prometu dužni su da se ponašaju u skladu s prometnim znakovima, i ako se o tu dužnost ogriješe, odgovorni su u jednakoj mjeri kao kad prekrše ostale prometne propise. Štoviše, ako postoji kolizija između znaka i propisa o pravilima prometa, sudionici u prometu moraju postupiti prema prometnom znaku.<sup>2</sup> Znači, zakon daje jaču pravnu snagu prometnim znakovima nego propisanim pravilima ponašanja koja se priopćuju drugom tehnikom (deskriptivno). To je posljedica toga što se znakom može adekvatnije priopćiti ili regulirati odnos ili ponašanje u skladu s konkretnom situacijom na kraćem dijelu ceste. Ovakve prednosti druge tehnike nemaju, jer se mnogo teže prilagođuju dinamici relevantnih promjena na cesti.

U nastojanju da se dođe do nekih odgovora u svezi s pravnom prirodom prometnih znakova (simbola), potrebno je pokušati utvrditi specifičnosti reguliranja odnosa simbolima, odnosno razlike i sličnosti koje postoje između prometnih znakova i deskriptivno priopćenih pravnih normi.

Najvažnije razlike između prometnih znakova (simbola) i pravnih normi (deskriptivnih) jesu:

a) Nadležnost i broj organa koji ih donose odnosno odlučuju o obvezi ponašanja prema njima;

1. Simbole je najpotpunije prihvatila Europa, a sve češće se primjenjuju i na drugim kontinentima. Zbog raznolikosti jezika prednost simbola će sve više dolaziti do izražaja.

2. Članak 5. Međunarodne konvencije o prometu na cestama (Beč, 1968) i članak 27, stavak 2. Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama.

b) Razlike glede prirode elemenata pravne norme (hipoteza, dispozicija i sankcija);

c) Postupak donošenja i konkretizacije (glede obveza) prometnih znakova (simbola) i pravnih normi (deskriptivnih);

d) Mjesto i tehnika priopćavanja onima na koje se odnose;

e) Prostorno i vremensko važenje prometnih znakova i pravnih normi;

f) Mogućnost ponašanja u skladu s njima, odnosno angažiranje osjetila i sposobnosti čovjeka da bi se mogao ponašati prema njima.

a)

Bitna razlika između prometnih znakova i pravnih normi (deskriptivnih) postoji u nadležnosti i broju organa koji propisuju, određuju ili nameću određena ponašanja u prometu (obveze, zabrane, ograničenja). O pravilima ponašanja koja za sudionike u prometu proizlaze iz Zakona (deskriptivno priopćena) odlučuju skupštine društveno-političkih zajednica (federacija, republika i pokrajina) kao najviši organi vlasti. S druge strane, u svezi s prometnim znakovima (simbolima) ima više organa (i organizacija) različitih nadležnosti i funkcija koji sudjeluju u čitavu lancu (postupku) stvaranja obveza da se na nekom dijelu ceste prometnim znakom sudionici u prometu obvežu za određeno ponašanje (zabrane, obveze, ograničenja). Jedan organ je predvidio mogućnost reguliranja odnosa, stanja i ponašanja u prometu prometnim znakovima i obvezao sudionika u prometu da ih moraju poštivati (skupština zakonom).

Drugi organ propisuje značenje simbola odnosno prometnog znaka, a time određuje kako se sudionik u prometu treba ponašati kada na cesti naiđe na takav znak (rukovoditelj organa uprave podzakonskim aktom). Treći organ odlučuje o tomu gdje će se neki znak postaviti, odnosno na kojem se dijelu ceste sudionik u prometu treba tako ponašati (organ koji usvaja projekt prometne signalizacije, odnosno prometno-tehničku dokumentaciju). Četvrti organ ili organizacija postavlja i održava prometne znakove na cesti. Osim toga, tu je i ovlast organa uprave (peti organ) da može, kada to interesi sigurnosti prometa zahtijevaju, upravnim aktom narediti da se na cesti postavi prometni znak, ukloni ili zamijeni.

b)

Razlike glede prirode elemenata pravne norme (hipoteza, dispozicija i sankcija). Glede pravnih normi (deskriptivnih) hipotezu i dispoziciju norme propisuje

(određuje) isti organ u istom aktu i priopćuje ih na isti način (ista tehnika). Međutim, u svezi s pravilima ponašanja određenim prometnim znakovima, moglo bi se reći da dispoziciju, kao element pravne norme, određuje organ koji propisuje značenje prometnog znaka, a hipotezu organ koji odlučuje o postavljanju znakova. Naime, jedan organ propisuje značenje prometnog znaka (dispozicija), a drugi, koji odlučuje o tome gdje će se znak postaviti (mikrolokacija, ambijent), određuje gdje će se ta dispozicija primijeniti (hipoteza). Pri sankciji (kao trećem elementu norme) ovakve razlike ne postoje kada su u pitanju prometni znakovi i deskriptivne pravne norme.

c)

Razlike između pravnih normi i prometnih znakova postoje i u samom postupku (proceduri) donošenja, odnosno konkretizacije obveze koju proizvode (kao bitne faze nastanka pravne norme). Ove razlike uvjetovane su razlikama koje postoje u tehnici priopćavanja i nadležnosti i broju organa koji ih donose.

d)

Mjesto i tehnika priopćavanja pravila ponašanja sadržanih u pravnim normama i simbolima (prometnim znakovima) također su različiti. Deskriptivno priopćene pravne norme proizvode obveze stupanjem na snagu nakon objavljivanja u službenom glasilu. U službenom glasilu objavljuje se i značenje simbola (prometnih znakova), ali oni proizvode obveze tek nakon konkretizacije odnosno postavljanja na cesti, a tomu treba prethoditi usvajanje projekta odnosno prometno-tehničke dokumentacije.

e)

Razlika glede prostornog važenja pravnih normi (deskriptivnih) i prometnih znakova uvjetovana je brojnim razlozima i specifičnostima. Pravila o prostornom i vremenskom važenju pravnih normi koja su jasno određena ne mogu se primijeniti i na prometne znakove. Prometni se znakovi relativno često postavljaju i uklanjaju i po pravilu odmah proizvode obveze na dijelu ceste na koji se odnose. Na drugom dijelu ceste ovim se znakovima mogu odrediti potpuno drugačija pravila ponašanja (obveze, zabrane, ograničenja). Nekada se iste prometne situacije reguliraju različitim znakovima (npr. zabrana skretanja ulijevo na križanju nekada se regulira znakovima zabrane, a nekada znakovima obveze). Prometni se znak može nelegalno fizički ukloniti i na taj način ukinuti pravila ponašanja koje je znak proizvodio na tom dijelu ceste. Mogućnost za takvu suspenziju deskriptivno priopćene pravne norme ne postoji. Prometni znak na cesti može postaviti i neovlaštena osoba ili osoba čija je ovlast problematična (npr. radnik poduzeća za ceste mimo projekta ili

prometno-tehničke dokumentacije). Takva mogućnost zlorabe nastanka deskriptivnih pravnih normi ne postoji.

f)

Razlika u tehnici priopćavanja odnosno određivanja pravila ponašanja odražava se u stanovitoj mjeri i na mogućnost primjene ili postupanja prema njima (angažiranje osjetila i sposobnosti). Za ponašanje u skladu s propisima bitan preduvjet je da sudionik u prometu poznaje te propise (da je informiran kako glase). Međutim, za ponašanje u skladu s prometnim znakovima nužan preduvjet je pažnja, vid i znanje. Sudionik u prometu mora biti pažljiv kako bi uočio prometni znak (stanovit broj prometnih znakova sudionici u prometu uopće i ne primijete), a kada ga uoči, potrebno je da zna što taj simbol (znak) znači i tek onda da svoje ponašanje prilagodi njegovu značenju.

Da bi se osigurala ujednačenost, kvaliteta i ostali preduvjeti, prometni znakovi su standardizirani.<sup>3</sup>

Standardima se utvrđuju opći zahtjevi za izradbu i ispitivanje prometnih znakova. Prema tim standardima dopuštena su odstupanja od utvrđenih gabarita  $\pm 2\%$ , ali se ne smije izmijeniti dojam simbola ili natpisa. Boje moraju imati odgovarajuća svojstva, uz ostalo, da ne blješte ako nisu retroreflektirajuće. Za pismo važe posebni standardi i skraćenice ne smiju umanjivati razumljivost poruke (ne može se skratiti naziv grada, sela i sl.). Na jednom znaku natpisi mogu biti na dva jezika. Tehnički uvjeti (zaštita, otpornost, izolacija) moraju osigurati trajnost znaka najmanje pet godina od postavljanja itd.

Prema tomu, može se zaključiti da prema svom značenju i učinku neki prometni znakovi imaju sva obilježja pravne norme što se na poseban - specifičan

način priopćuje onima na koje se odnosi (ne mogu se pod isti pravni pojam svrstati: dopunske ploče, oznake na kolniku, svjetlosni prometni znakovi, znakovi obavještenja, opasnosti i izričitih naredaba), dok se o pravnoj prirodi načina postavljanja može raspravljati. Pri odgovornosti za nepoštivanje prometnih znakova takvih dilema nema. Ako sudionik u prometu ne postupi prema prometnom znaku i zbog toga učini kažnjivo djelo ugrožavanja prometa ili prekršaj, odgovarat će (kažnjivo ili prekršajno) zbog nepridržavanja prometnih propisa.

3.JUS Z.S2.300 i dalje

## SUMMARY

### LEGAL NATURE OF ROAD TRAFFIC SIGNS

*Traffic signs refer to a specific technique of controlling some human relations, conditions and behaviour in traffic. In other spheres of community life, as to a degree in traffic, these relationships, conditions and behaviour patterns are being regulated by legal rules (standards) being communicated deceptively. Therefore it is important to define the legal nature of traffic signs, their impacts as referring to the obligations and liabilities, as well as the differences and specific aspects with reference to traditional conventional legal rules and standards.*

## LITERATURA

- 1) M. Inić: Bezbednost drumskog saobraćaja. Savremena administracija, Beograd, 1987.